

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Synspunkt	side 3
Livet på Højbygaard	side 4
Fra Sydamerika til Nakskov	side 8
Kærbygård	side 10
Nyt fra kredsene	side 13
Nyt fra hovedbestyrelsen	side 14
De blå Gendarmer	side 15

Tidsskrift for
Dansk Slægtsgaardsforening
Oktober - November 1994
Nr. 312 - 52. årgang

Lille Kærbygård ved Odense

Stuehuset er opført i 1903, men bemærk fundamentet. De store kvadrer viser, at de tidligere har båret en prægtigere bygning.

Store og Lille Kærbygård udgør et landbrug, og ejeren er ottende generation.

Læs om Kærbygård side 10.

SLÆGTSGÅRDEN

LÆR AF FORTIDEN - LEV I NUTIDEN - VIRK FOR FREMTIDEN

Stiftet 5. juli 1941

Kasserer og sekretær:

Inger M. Hansen, Bjerggårdsvenget 9, 2840 Holte,
tlf. 42 80 25 37. Træffes bedst tirsdag og efter kl. 17.
Postgiro nr. 8 08 31 42

Ejendomskonsulent:

Anders Frederiksen, Søndertoften 17, 9500 Hobro,
tlf. 98 51 10 25. Telefax 98 51 16 16

Hovedbestyrelsen:

Formand:

Gårdejer Carl Martin Christensen,
»Kaaregaard«, Badstrupvej 39,
Badstrup, 5485 Skamby,
tlf. 64 85 11 74

Næstformand:

Gårdejer Peder Møller Frifelt,
»Lindegård«, Tyndkærvej 7,
6823 Ansager, tlf. 75 24 30 87
(Formand: Bladudvalget)

Gårdejer Vagn Mathiasen,
»Solgaard«, Toeltvej 4, Langerød,
3480 Fredensborg, tlf. 42 19 38 37
(Formand: Nordsjællandskreds)

(Ovennævnte tre udgør
hovedbestyrelsens
forretningsudvalg).

Gårdejer Poul Ancher Hansen,
»Stensebygaard«, Stensebyvej 23,
3730 Nexø, tlf. 56 48 84 60
(Formand: Bornholms Amt)

Gårdejer, fhv. borgmester
Verner Larsen,
Åbovej 3, Herlufille,
4160 Herlufmagle, tlf. 53 75 11 61

Gårdejer Arne Højland,
Bakkedraget 3, 4270 Høng,
tlf. 58 85 28 41
(Formand: Vestsjællands Amt)

Gårdejer Meta Larsen,
Kornagervej 54, 4640 Fakse,
tlf. 56 73 09 20
(Formand: Sjælland-Syd)

Proprietær Jens Peder Skov Jensen,
»Hobygården«, Hobyvej 37,
4983 Dannemare, tlf. 53 94 41 63
(Formand: Lolland-Falster afd.)

Gårdejer Hans Peder Madsen,
»Mariesminde«, Mariesmindevej 99,
5550 Langeskov, tlf. 65 97 23 21
(Formand: Fynskreds)

Gårdejer Elise Jensen,
»Højtoftgård«, Gammelby 40,
6100 Haderslev, tlf. 74 56 63 16
(Formand: Haderslevkreds)

Gårdejer H.C. Clausen,
»Holmbogaard« Langbro 2 A,
Ullerup, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 46 12 86
(Formand: Det sydlige Sønderjylland)

Ernst Plagborg,
Linderupvej 4, 7200 Grindsted,
tlf. 75 32 04 12
(Formand: Ribe Amt)

Gårdejer Else Christa Bollerup Nielsen,
Skrunsager Hovedgaard,
Skrunsagervej 1, Sønder Bork,
6893 Hemmet, tlf. 75 28 00 12

Gårdejer Mads Andersen,
Skårupvej 4, Hanning, 6900 Skjern,
tlf. 97 36 20 74
(Formand: Ringkøbing Amt)

Gårdejer Holger Buch Juul,
Ribevej 13, Ødsted, 7100 Vejle,
tlf. 75 86 50 21
(Formand: Vejle Amt)

Gårdejer Anders Knudsen Pedersen,
»Kjærgård«, Skadholmsvej 5,
Gjerpøl, 7752 Snedsted,
tlf. 97 93 42 71

Gårdejer Jens Kr. Nielsen,
Toftgård, Vrouvej 15, Vroue,
7800 Skive, tlf. 97 54 70 31
(Formand: Midjysk kreds)

Gårdejer Henry Slemming,
»Ryttergården«,
Hammelevvej 23, Hammelev,
8500 Grenå, tlf. 86 32 01 99
(Formand: Arkivudvalget
og Århus Amt)

Gårdejer A.C. Winther Hansen,
»Trillbakkegård«,
Korsbjergvej 3 b, Grydsted,
9240 Nibe, tlf. 98 35 16 03
(Formand: Udvalget for økonomiske
og landbrugsmæssige sager og
Himmerlandskreds)

Gårdejer Esben Saksager,
Lindager 6
9760 Vrå, tlf. 98 98 85 68
(Formand: Vendsysselkreds)

Gårdejer Ingrid Houbak,
»Gedemaalsgaard«,
Sakstrupvej 32, Bjergby,
9800 Hjørring, tlf. 98 97 10 36

Formanden skriver

I de sidste par år har der i landbruget været en livlig debat om samarbejdsrelationerne i landbrugets top. Denne debat har også været ført i Dansk Slægtsgårdsforening og i vores blad.

Hovedbestyrelsens udvalg for økonomisk og landbrugsmæssige sager har drøftet spørgsmålet nogle gang.

Resultatet heraf blev, at vi indbød en lang række personer med indsigt og ansvar i toppen af dansk landbrug til en konference på Gl. Estrup fredag den 23. september 1994.

Den endelige beslutning om tid og sted blev truffet først i august, og på det tidspunkt mente vi, at folketingsvalget først ville komme senere på efteråret.

Men valget den 21. september kom i vejen, og det var derfor ikke muligt at gennemføre konferencen. Nu overvejer vi i hovedbestyrelsen, hvad der skal ske videre i sagen.

Lad mig blot slå fast, at sagen er ikke glemt, og debatten skal gå videre.

Nu kender vi valgets resultat, og som vanligt har den danske vælgerskare sammensat et folketing, der er nøjagtigt så grumset som frygtet.

Ingen klare flertal viser sig, men den afgående regering optrådte som vindere efter et mandattab på 15, og det lykkes da også at fortsætte omend som en noget vingeskudt regering.

Det skal nu vise sig, om regeringen vil knytte sig til venstrefløj, eller der er mod til at søge samarbejde med de store borgerlige partier.

Landbruget fik ved regeringsdannelsen en ny minister, Henrik Dam Kristensen. Ham kan der ikke siges meget om, ukendt som han er i landbruget.

Også her skal det vise sig om landbrugspolitikken skal føres med SF eller med de borgerlige partier.

Skal vi ikke give ham en chance for at vise, hvad han vil, og håbe han vil lægge op til et bredt politisk samarbejde.

For erhvervets skyld håber jeg det bedste.

Med venlig hilsen

Carl Martin Christensen.

Slægtsgårdsarkivet:

Landbrugsmuseet,
Gl. Estrup, Randersvej 4,
8963 Auning,
tlf. 86 48 34 44, lokal 35
(onsdag kl. 11-15), fax 86 48 41 82

Arkivarer:
Ejgil Overby, »Klausholm«,
Ansvej 12, 8620 Kjellerup,
tlf. 86 88 62 66

Aage Kirkegaard,
Fløjstrupvej 29, 8900 Randers,
tlf. 86 49 43 03

Gård- og slægtsundersøgelser
Bo Johansen, Stevnsvej 46
Strøby Egede, 4600 Kog
tlf. 56 26 62 22 efter kl. 10

Else-Margrethe Ransy,
Udbygade 19, 2200 København N,
tlf. 35 37 73 22 kl. 18-21
(fortrinsvis folketællinger)

Redaktion:

Ole G. Nielsen,
Lundforlundvej 8, 4200 Slagelse,
tlf. 53 58 40 16

Nr. 313 udkommer omkring 20. december.
Stof til dette nummer skal være hos
redaktøren inden den 20. november.

Eftertryk tilladt med kildeangivelse.

Korsør Bogtryk ApS
4820 Korsør, tlf. 53 57 79 43
Fax 53 57 36 35

Dødsfald

Den 31. oktober ville Dansk Slægtsgårdsforenings tidligere formand, æresmedlem Jens Peter Petersen, være fyldt 75 år.

Det nåede han ikke. Den 4. september sov han ind efter lang tids svær sygdom.

Jens Peter var formand for Dansk Slægtsgårdsforening fra 1977-1987, og var med til at give vor forening et stort løft ind i en moderne tid.

I den periode tog han fat på en af sine mange interesser, nemlig rejsevirkksomheden, og mange af vore medlemmer har med stor fornøjelse deltaget i hans spændende rejser.

Jens Peters store interesse for samfundet og dets udvikling førte ham tidligt ind i det politiske arbejde, og han fik mange tillidsposter i sit parti, og ikke mindst i det internationale ungdomsarbejde. At han også i sit politiske arbejde mødte sine største skuffelser er en kendsgerning, der ikke skal forties.

Han fik sin livsgerning på Præstbogård i Farendløse, som han og Karen drev fra 1943, og som nu en søn fører videre.

Sideløbende hermed fik han et langt interessant virke som hjemmевærnskonsulent. Et job han beholdt til han fyldte 70.

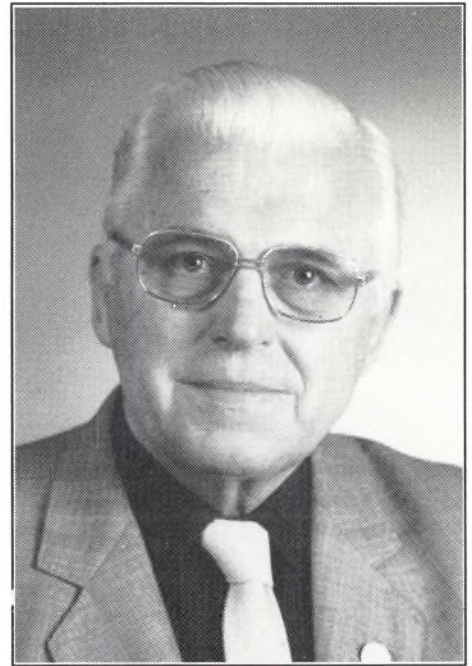
Her fik han lejlighed til at oplyse og præge flere generationer af danske mænd og kvinder.

Han var ildsjæl i alt, hvad han foretog sig, og det var meget, men vigtigt for hans livsudfoldelse var hustruen Karen.

Karen var hans trofaste base, og hun hjalp ham, når han havde behov.

Dansk Slægtsgårdsforening sender en varm hilsen til Karen i Ringsted, med en stor tak for det, du har hjulpet med.

Vi håber du og familien vil kunne leve med mindet om et varmt menneske, der ikke er mere.

Æret være Jens P. Petersens minde.

Carl Martin Christensen.

Synspunkt:

Gårdejer A.C. Winther Hansen, der er hovedbestyrelsesmedlem og formand for Udvalget for Økonomiske Landbrugsmæssige sager har denne kommentar til den aktuelle debat.

Den linie vi fra Dansk Slægtsgård forsøger at etablere for fremtidens organisationsbygning i landbruget, må betegnes som værende den rigtige set ud fra den vanskelige situation, vort erhverv befinder sig her og nu. Der skal kaldes til samling!

Se bare den valgkamp vi har oplevet her til folketingsvalget. Landbrugets vanskelige økonomiske forhold har ikke været nævnt, uden med meget små randbemærkninger. Det er ufatteligt, at der er så stor mangel på respekt for et så stort valuta og arbejdspladsskabende erhverv, som vort landbrug er. Hvordan mon den nye regering som med støtte fra SF og Enhedslisten vil tackle landbrugsforhandlingerne. Der kan være en vis frygt, fordi vi før valget i

Effektiv Landbrug kunne læse, at den daværende landbrugsminister Bjørn West udtrykte sig, at landbruget ikke skulle regne med nogen form for national kompensation for det tab EU-reformen og Gattforliget påførte landbruget. (ca. 2,3 mia. kr.). Det er helt uanstændigt, at der ud af de ca. 61 mia. kroner som landbruget hjembringer, kun kan blive ca. 1,6 mia. til aflønning af den danske bonde, udebliver kompensationen, hvor står vi så?

For at vi kan bevare bare en smule optimisme blandt de danske bønder må landbruget gå i samlet front imod de urimelige tiltag, der fra vore politikere og vor regering påføres vort erhverv.

Tager vi f.eks. miljøloven, som giver landbruget store problemer i øjeblikket. En lov som vi slægtsgårdsfolk kun kan være tilfreds med, idet der skal være ressourcer af både rent vand og luft til de kommende generationer, men loven skal administreres efter almindelig sund fornuft, med hensyn til ekstrem vanskelige vejrforhold, som her ved de sidste to måneders voldsomme regnskyl, (for Himmerland 400 mm).

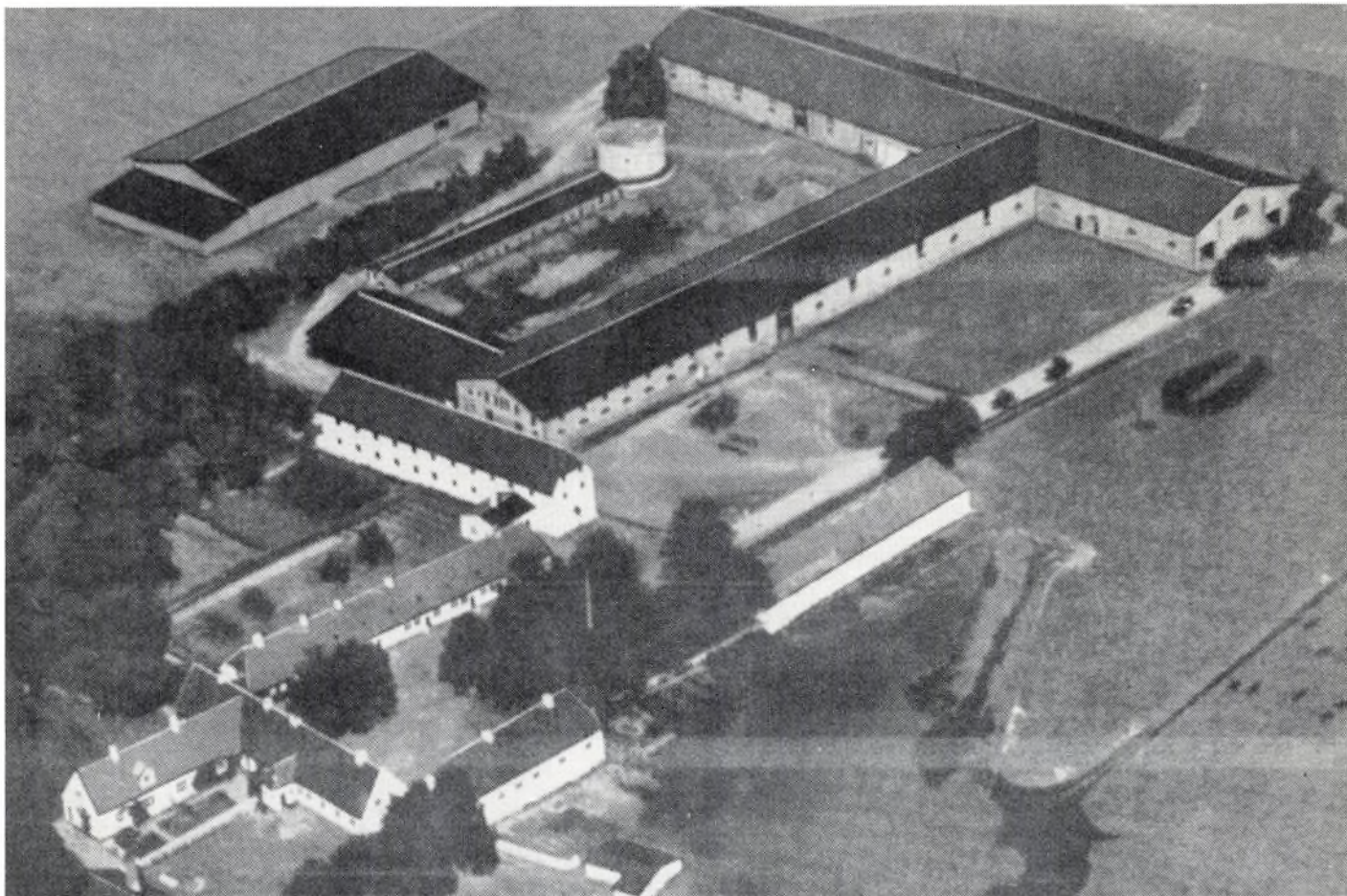
Loven om vore vandløb må tages op til revision, idet gennemstrømningen p.g.a. tilgroede grøftekanter er alt for lille, et problem vi nordjyder har måtte sande.

Det var også en upassende udtalelse vor miljøminister kom med. At den udsættelse af gylleudbringningen som for andet år i træk er blevet givet, skal den danske bonde ikke regne med vil ske fremover. Gad vide om Svend Auken har fået en fast aftale med højere sted, således at det ikke regner tre uger før 1. oktober. Det er jo sådan, at udbringning af gylle bare kræver nogenlunden kørselsforhold, det kan der ikke sættes dato for.

A.C. Winther Hansen

Livet på Højbygård

Arnold Pilemand fortæller om Højbygård på Lolland, og om sin tid som elev i årene 1914-1916.

Jeg er landmandssøn fra landsbyen Hillested ved Maribo. Født den 2/7 1898. Jeg kom 6 1/2 år gammel i den stråttækte skole, hvorfra jeg som elleveårig blev overflyttet til Maribo private Realskole. Her tog jeg mellemskole- og realeksamen. I de tre år her gik jeg iøvrigt i klasse sammen med digterpræsten Kaj Munk.

I tiden fra skolen og til 1. november 1914 var jeg elev hjemme hos min far. Her lærte jeg hvad »fjermer« og »nærmer« (højre og venstre) var, og hvorledes man spændte et par heste for en vogn eller et redskab. Min far var meget streng med den rette linie i marken, såvel plovfurer som såspor.

Til ovennævnte skiftedag kom jeg til en af Danmarks større herregårde på det tidspunkt, Højbygård på Lolland. Ca 1140 tdr. ld. incl. Sofiehøj. Gården hørte stadig under baroniet Lungholm. Gården var, foruden Lungholm avlsgård, Nøbøllegård ved Holeby og Skovnæs ved Maribo bortforpagtet til De Danske Sukkerfabrikker.

Her var intet herskab. Baronien boede på Lungholm, men bestyreren af samtlige gårde boede på Højbygård. De andre gårde blev passet af forvaltere med tilsyn af bestyreren et par gange om ugen.

Som driftledere havde vi en forvalter, en underforvalter, en ladefoged og en magasinforvalter. Vi var elleve landvæsenselever + en førsteelev. Herforuden 12-14 daglejerkarle, som for en del af lønnen fik kost og logi på

gården. Mange af dem var ofte svenskere og finner, og det kunne af og til ske, at knivene blinkede, hvis de fik for meget at drikke lørdag aften. Endvidere var der ca. 14-15 ældre husmænd, som også for en del af lønnen boede i gårdens huse - Kolonien - som den endnu kaldes. Lønnen til disse husmænd var til 2,30 kr. pr. 10 timers arbejdsdag. Læssede de for eksempel gødning, fik de to, der var i møddingen, såvelsom aflæsseren i marken, 5 øre ekstra pr. læs. Eleverne fik 300,00 kr. om året og 25,00 kr. ekstra for opførsel.

Af trækraft fandtes 32 spand heste og 2 store Fowlerske damplokomobiler, sidstenævnte anvendtes både i markerne og ved tærskværkerne.

Kostalden, der allerede på det tidspunkt havde brandfrie lofter, havde plads til 350-400 køer+opdræt. Til pasning af disse var der en overfodermester eller »Hollænderen«, som han kaldtes. Han var gift og boede i et hus tæt ved gården. Foruden ham var der en underfodermester, 2 foderelever, 6 røgttere, 1 kvieemand og en til pasning af småkalvene. Til alle gårdenes besætninger var der en kvægavlsleder. Han kom hver 4. uge og tog mælkeprøver og førte regnskab over hvert enkelt dyr. Han aftalte også med foderimestrene, hvilke dyr, der ikke var rentable, og som skulle sættes ud.

Til malkning af alle disse køer, som på det tidspunkt foregik med hånden, var der faste malkepiger, dels danske, dels svenske og polske kvinder, som boede på

gården, men på egen kost. Dertil kom også nogle af de unge husmandskoner.

Når alt dette vedrørende kostalden er nævnt, må jeg ikke glemme mælkekusken. Hver dag kl. 6.15 året rundt holdt han ved kostaldsrampen og fik de mange spande på vognen. Ofte havde han 3 heste for den tunge vogn den ca. 8 km lange tur til det gamle, nu nedlagte Trifolium i Maribo. Han var hjemme igen kl. 11.30 og malkepigerne gik så i gang med spandevasken. Efter middag måtte han ofte afsted til Trifolium igen efter valle til svinestalden. På disse ture benyttede gårdens folk ham til at udføre småærinder for sig.

I svinestalden og hestestalden var der kun 1 mand hvert sted. Hestepasseren boede og spiste på gården.

Hver aften kl. 22 kom gårdens vægter. Hver time gik han stalde og lader igennem, og i løbet af natten pudsede han bestyrerens og forvalterens støvler. Når fodermesteren kom kl. 3.45 om morgenen, var hans mission som vægter, forbi, men han havde andre pligter. Han skulle rense hestestalden. Dette foregik med en stor slæde, trukket af et par stude. Stalden var altid ren og pæn, når vi kom kl. 5.

I roesæsonen og i høsten var der 52 polske piger. De boede på det gamle magasin. De passede sig selv fuldstændigt. De fik kun kartofler og mælk gratis. To af pigerne var altid hjemme som kokke. Til at lede disse piger var der en »Aufseher« (tysker).

Til slut må jeg nævne tømrer og hjulmand (samme person) og smed. Begge hører til den faste stab gennem mange år. For smeden var regnvejrsdage ofte ganske forfærdelige; thi så kom mange heste til beslag, og mange af disse heste var mere eller mindre stivbenede og »hængte« på smeden under »operationen«.

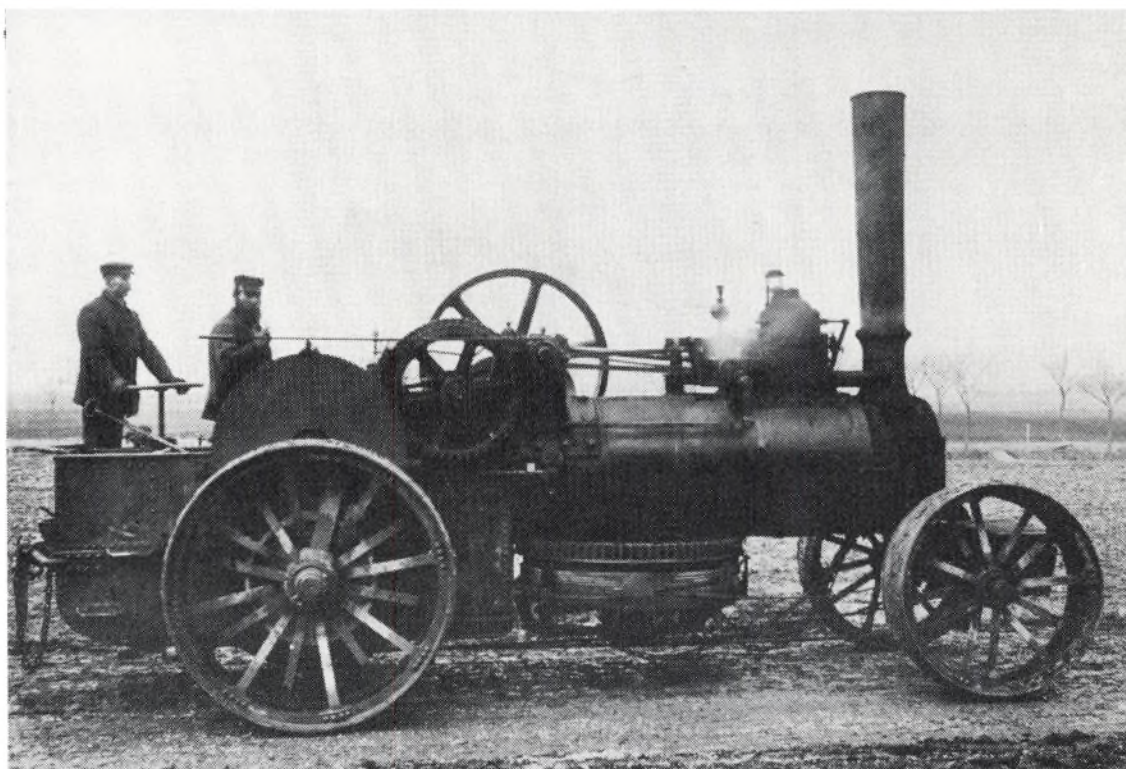
Som man ser, var sådan en stor gård i de dage faktisk et lille samfund for sig, men hvorledes virkede dette samfund?

Hver morgen blev elever og daglejerkarle vækket et kvarter i 5 for at møde i hestestalden til strigling af hver sit spand heste.

Derefter morgenmad fra 5.30-5.55. Kl. 6 stod alle med

støvler og frakke på klar til at tage imod den ordre, der blev ham tildelt. Præcis kl. 6 ringede underforvalteren med klokken, og overforvalteren kom frem til hestestalden, og idet han trådte ind, tog han hatten af og hilste »Godmorgen«. Denne lille hilsen blev gengældt af hele mandskabet, selv de gamle husmænd fik lettet hatten og viste den »spegede tot«. Det tog overforvalteren 5-6 minutter at sætte den store arbejdsstyrke i sving. De første hestefolk var allerede ude ved vandtruget, inden den sidste husmand gik til værktøjsrummet, hvor underforvalteren stod og udleverede det, der skulle bruges.

Januar og februar var den stille tid for landbruget, men på en stor gård var der nok at gøre. De mange læs gødning skulle køres ud. Der skulle skoves brænde, dels til gårdens eget forbrug, dels til de mange faste husmænd. Endvidere skulle man tærskede det korn, som var kørt i lade om sommeren. Dette skete ved hjælp af 2 store 54" Marshall tærskværker, hver trukket af et af de Fowlerske damplokomobiler. Denne maskine var på de tider faktisk et unikum. De var lavet i England 1872 og var selvtransportable. De havde frem- og baggear. Når de blev benyttet til tærksning, kørte fyrbøderne altid med regulatorremmen på og med »splitten« sat i vægtloddet i sikkerhedsventilen; thi fabriksinspektøren kunne jo hurtigt komme frem bag ladehjørnet, og så var den jo gal, hvis sagerne ikke var i orden. Der kunne falde klækkelige bøder. Under lokomobilerne var vandret monteret kabelhjul. Når lokomobilerne skulle bruges i marken, blev der anbragt et i hver ende, og plov eller harve blev trukket af wiren, der løb af og på tromlerne, og det gik hurtigt. Der var så en mand til at styre landbrugsredskabet. Her i marken tog man regulatorremmen af. Splitten, som før nævnt, blev taget ud, og loddet fik et lille skub udad (højere tryk). Herude kunne fyrbøderne på lang afstand se, hvis fabriksinspektøren var i anmarch. Disse to kraftmaskiner kunne på denne måde harve 50 tdr. ld. på ti timers arbejdsdag, mens en mand hele tiden var travlt beskæftiget med at køre kul og vand til disse to »slughalse«.

Pløjelokomobil fra 1872, brugt på Højbygård frem til 1929. Frilandsmuseet i Maribo.

Det gamle kornmagasin og den nedrevne folkefløj.

I høsten måtte alle de gamle husmænd, som kunne bruge et mejeredskab (en udvidelse af leen), ud og »hugge for« i markerne. De fik hver en polsk pige med til at binde op efter sig. Når det var i orden, blev 8-9 selvbinderne sat i gang. Havde smeden ikke travlt til hverdag, så havde han og svendene det i hvert fald nu. Selv om maskinerne blev holdt på et fint stadium, var afgrøderne jo ikke så stivstråede som i dag, og selv om de fleste af binderkuskene var til ug, så var der jo alligevel nogle, som var under middel, og dette gav smeden ekstra arbejde.

Takket være polakkerne blev 1. høstdag en festdag. Allerede kl. 6 om morgenen stillede Aufseherens kone på bestyrelserens kontor og hæftede et ca. 1 m langt silkebånd på bestyrelserens jakkeskulder. Da overforvalteren kom ud af døren for at gå ned og sætte i arbejde, stod forpigen dér med et tilsvarende bånd. Nede ved klokken blev underforvalteren dekoreret af en af de andre polske piger; men dette bånd var kun halvt så langt som de to først nævntes. Altså det hele efter rangorden. For selv den mest følelsesløse tilskuer virkede dette meget rørende og festligt. Båndene blev båret hele dagen af de dekorerede.

Når første mark, ca. 100 tdr. land, var mejet, kom Aufseheren med alle pigerne, og så blev der vel nok stillet korn op. Aufseheren, forpigen og et par husmænd stillede for, og pigerne satte til. Retning og system var der i det. Da de første rækker var færdige, kom to raske drenge med hver sin hesterive, og marken blev revet for de strå og aks, der var spildt.

Altså færdig fra enden af med det samme. Sådan en høstdag kunne jo være både varm og tør, derfor kørte der stadig ølvogne - mergelkasser - tohjulede kærre med ølankre på. Det var gerne kvikke husmandsdrenge, der

fik nogle af de ældre udslidte heste til denne tjans. Foruden ankrene havde man også en øllejle. En øllejle er en lille flad tønne med et drikkehul i siden. Det var den, folkene drak af, og når den var tom, fyldte drengen mere i fra ankret. Det var ikke særlig hygiejnisk, men det var praktiseret igennem mange, mange år på herregårdene. Der skulle øvelse til at drikke af sådan en tingest.

Sådan en høstdag var både meget varm og meget streng for hestene, derfor kørte man med skifteheste.

I løbet af sommeren var alle gårdens ca. 30 kassevogne blevet vasket, tørret og senere tjæret med finsk tjære. Hjulmand og smed havde eftersat vognkæppe og hjulringe med mere. Nu op til høst havde daglejerne lavet vognene lang og sat høststaverne på, forsynet hver vogn med for- og baggreb såvelsom læssetræ. Et læssetræ er en afbarket granstamme, der blev lagt ovenpå kornlæsset og bundet med rebene. Det var lange afstande at køre med læssene, og det gik jo normalt i et lille trav, så det var jo om at gøre, at det var bundet godt. Hjemkørslen var godt organiseret. 3 dygtige daglejere kørte hjem til tærskværket. Det ene tærskværk gik hele høsten. Resten af vognene var det i hold med 4-5 vogne i hvert hold. Hvor mange vogne, der var i omgangen, rettede sig efter afstanden fra mark til lade. No. 1, 2, 3 og 4 var sikre forkørere i hvert hold. Den kørsel gik lige så korrekt og bestemt som statsbanernes. Det var meget sjældent, en kusk væltede, eller læsset gled af. Skete dette, kostede det vedkommende 1 fl. brændevin til holdet, men sådan en flaske kostede den gang kun 0,63 kr. og en pilsner 0,13 kr.

Halm og avner blev fjernet fra tærskværket af polske piger. Forpigen satte som regel halmen, men det med at bære avner var nu ikke rart. Hver pige havde et dækken, og ofte var der ret langt at bære disse, og kunne tre piger ikke klare opgaven, blev der sat én mere på. Disse piger var frygteligt snavsede om aftenen og havde ingen vaskerum med brusere, men benyttede en stor balje.

Kornet fra tærskværket blev af to daglejere kørt til det store magasin over hestestalden. Det var strengt arbejde at bære de mange sække á 100 kg, ofte helt op på øverste loft.

Først i september var hestebønnerne modne. Disse blev mejet med to aflæggere. En aflægger er en maskine, som skærer afgrøden af, og ved hjælp af fire vinger lægger den i bunker. Hele arbejdsstyrken var ude for at høste de 30 tdr. ld. Alt skulle jo bindes op med håndkraft. Det var et forfærdeligt arbejde, da hestebønnerne er meget stivstrået. Efter 8-10 dages vejring blev bønnerne kørt hjem og tærsket og båret på loftet. Det var et godt tilskudsforer for hestene og vinteren.

Nu var høsten forbi, og markerne blev efterårsbehandlet til roetiden kom, og det var gerne i 4. uge i september.

Jens og Anna Jensens Fond

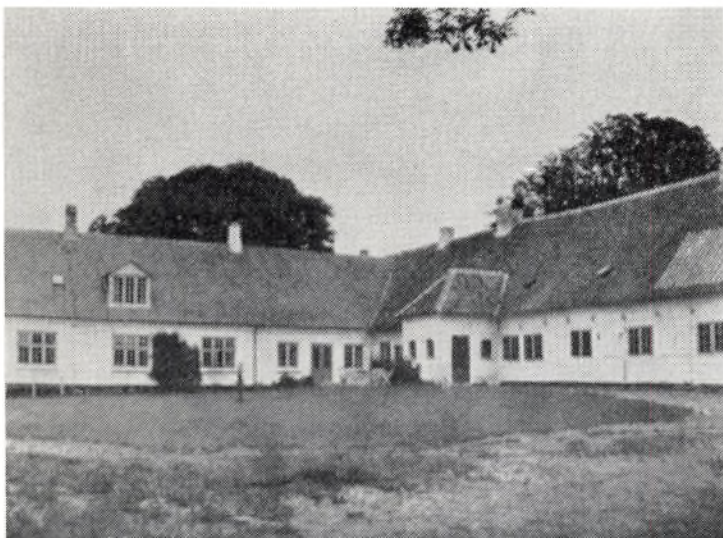
udlåner penge til unge landmænds etablering af selvstændigt landbrug, både ved familiehandel og ved køb på det frie marked.

Ansøgninger kan fremsendes løbende og bliver behandlet på halvårlige møder.

Fonden yder også legater til unge landmænd under uddannelse. Legat er enten på 5.000 kr. eller 10.000 kr. Legaterne skal primært anvendes til studierejser i udlandet.

Ansøgning kan fremsendes hvert år inden udgangen af april måned, og vil blive behandlet i maj/juni måned.

Henvendelse til: **Carl Martin Christensen, Kaaregaard, Badstrupvej 39, 5485 Skamby.**

Højbygaards hovedbygning.

Når roetiden var inde, fik alle de polske piger hver en roegravegreb og gik i gang med at tage roer op. De havde akkord, så det gik raskt. Fra Højbygård Sukkerfabrik kørte små lokomotiver roebanevogne ud til landmændene og hentede de læssede vogne hjem igen. Der var en fast køreplan. I begyndelsen fik vi 15 vogne daglig, og

hver vogn rummede 4 tons renvaskede roer. Der blev lagt markspor ud i roemarken, således at roerne kunne hentes selv i den fjerneste krog pr. banevogn. Pigerne tog flere roer op end der blev leveret. Disse blev pr. kassevogn kørt sammen i store batterier, og der blev ligeledes lagt spor til disse batterier.

Nu må man ikke tro, at roetiden på en lollandsk herregård går som en drøm. Når først det ustadige vejr sætter ind, bliver markerne meget hurtigt et værre pløre. Marksporet måtte ustandseligt hæves og stoppes under, og alligevel løb vogne af sporet. Det var ofte begyndt at mørkne, når vi trak banevognene ud til det faste spor. Vi måtte ofte bruge flagermuslygter for at se, når vognen blev sat på sporet igen efter en afsporing. De faste daglejere var tålmodige, og ofte gennemblødt til skindet af vand og pladder; men arbejdet skulle jo gøres.

Kom der så megen regn, at roearbejdet måtte standses et par dage, blev lokomobilerne fyret op til tærskværkerne, og begge sat i gang, så en stor del af arbejdsstyrken kunne anvendes dér.

Mens jeg er ved regnvejrdsdagene i roetiden, vil jeg lige nævne, at pløjemandskabet fik alle plovene flyttet fra de efterårsbehandlede marker ud til den gamle græsmark. Den var nemlig god at pløje i sådan et vejr. Folkene var der ingen, der tog hensyn til. Man måtte selv sørge for regnvejrstøjet.

Samtidig kunne man hjemme i kviestalden finde 2-3 mand inde i en kvieboks i færd med at brække gødning op og kaste den ud af en lem. Ude på møddingen stod så 6-8 karle, elever eller piger og lempede den langt ud i møddingen. Det var det, der dengang blev kaldt tørvejsarbejde. De var strenge, de gamle overforvaltere, men de var dygtige.

Arbejdstiden på gården var som før nævnt 10 timer. Det var langt henne på året, før der blev lavet om på det. Hvis det var for mørkt om morgenen til arbejdet ude, blev hele styrken sendt op på magasinerne for at fylde korn i sække, indtil det blev lyst. Der blev så sat 3-4 vogne til at køre de fyldte sække til Holeby station for at give plads til andre sække næste morgen. Man kan ikke sige andet end at arbejdsstyrken blev udnyttet.

Henimod jul rejste de polske piger hjem til Polen efter en travl sommer; men sikkert med en ganske pæn sommerløn på brystet, som var deres bankboks.

På gården havde bestyreren sin egen husholdning med kokkepige og stuepige. Dér spiste overforvalteren.

Underforvalteren og underfodermesteren havde hver sit værelse, men fælles spisestue. De fik maden bragt over fra folkehusholdningen. Denne blev ledet af en økonoma, som havde det hele i entreprise. Hun fik et fast beløb pr. mand, og en god økonomi i husførelsen gav hende sikkert en ret god fortjeneste.

Eleverne havde 2-mandsværelser med fælles samlingsstue med centralvarme fra dampkedelen i mølleriet. Daglejerne boede på værelserne, end vi gjorde, og de havde kakkelovne, der blev tændt op i af en af malkepigerne om eftermiddagen, før hun gik i stalden.

Vi havde det godt trods de hårde tørne, vi af og til var udsat for, men vi var i god træning til den dag, vi skulle møde som soldat.

Arnold Pilemand.

Arnold Pilemands erindringer har været trykt i »Medlemsblad for traktorklubben Jylland« juni 1994.

Velkommen til nye medlemmer:

Graver Ove Nielsen,
Lindegårdsparken 92,
4640 Fakse

Gårdejer Frede Nielsen
Vinderupvej 28,
4160 Herlufmagle

Lokalhistorisk Forening i Høng,
Hovedgaden 52,
4270 Høng

Studerende
Peter Bjerregaard Jepsen,
Scandisboligerne,
Brydes Allé 21, vær. 217,
2300 København S

Gårdejer Niels O. Jensen,
»Kirsebærlunden«,
Gøngehusesvej 186,
2950 Vedbæk

Elise van Komen,
Fiskebækvej 1,
4600 Køge

Centerleder Arne Mortensen,
Centervej 39,
4270 Høng

Gårdejer Jørgen Tøstesen,
»Slægtsgaarden«,
Toldbodvej 30 A,
6857 Blåvand

Tove Bjerregaard Jepsen
Villavej 5, Ejerslev
7900 Nykøbing Mors

Hans Engmark,
Grøfthøjparken 159, 6.th.
8260 Viby J

Frank Sørensen,
Aldrupvej 4, Aldrup,
8860 Ulstrup

Gårdejere
Lillian og Niels R. Thomasen,
»Bommerskjold«
Urevej 16,
6064 Jordrup

Rudolf Lund Jensen
Herningvej 2,
7540 Haderup

Aase Grotkjær Sørensen,
Remmerslundvej 20,
8722 Hedensted

Grethe Kjærsgaard,
Direktør Ole Kjærsgaard,
Fa. S.D. Kjærsgaard A/S,
Nibevej 335, Frejlev,
9200 Aalborg SV

Fhv. gårdejere
Karen og Niels Bager,
Mågevej 5 C, Øster Hurup,
9560 Hadsund

Jann Nymann,
Nattergalevej 24,
8210 Århus V

Godsejer
H.C. de Neergaard,
»Vindumovergaard«,
Sønder Rindvej 181,
8850 Bjerringbro

Gårdejer
Erik Lucht Pedersen,
»Vilstrup Ladegaard«,
Sdr. Vilstrup Skovvej 1,
Sdr. Vilstrup,
6000 Kolding

Gårdejere Martha og Andreas
Lund Jensen,
»Høstrup Østergaard«,
Karupvej 21,
7540 Haderup

Fra Sydamerika til Nakskov

Det kongelige danske Landhusholdnings-selskab havde i juni måned en af sine interessante udflugter, der i år var henlagt til Lolland og Falster.

Her besøgte vi bl.a. herregården Frederiksdal, som tilhører formanden for Landhusholdningsselskabet, hofjægmester Jon Krabbe.

Efter at have beset den pietetsfuldt restaurerede hovedbygning, hørt om markbruget og set maskinhallen skulle vi høre om kvægbruget og se kostalden med 180 sortbrogede malkekøer. Det er en af de få store malkekvægsbesætninger, der er tilbage i Østdanmark.

Fagfolkene på turen var imponeret over kvægbruget. Ikke mindst den måde, som kælvkøerne og de nyfødte kalve blev behandlet på. Godsejeren og lederen af kvægbruget fortalte om besætningen, og det var alt sammen meget interessant, men det der fangede min interesse var at kvægbrugslederen kom fra Sydamerika.

Hvordan finder man på at passe køer ved Nakskov, når man er født i British Guiana?

Det kom der en efterfølgende historie ud af.

Kvægbrugsleder Nigel-Cyril St. Valle blev født i 1959 på et landbrug i British Guiana, hvor faderen havde 25 malkekøer. Familien havde ejet jord gennem flere generationer, så der er altså tale om en slægtsgård.

Efter High School (gymnasiet) skulle Nigel studere, men inden ville han ud og se verden, og bruge et år på en rejse op langs kysten til Mexico og USA.

Det gjorde han, men fik undervejs øje på en dansk pige, der var kok på et dansk fragtskib, her fik han arbejde, og de blev senere gift.

Efter nogen tid skulle den unge mand præsenteres for konens familie i Løgstør, og de tog hertil. Det var i 1986.

Det var meningen, at de efter opholdet i Danmark skulle til New York og arbejde i et handelsfirma med VVS-artikler.

Nigel gav dog Danmark chancen og blev.

Nu skulle han lære dansk. Det er ikke let at finde danskundervisning når man hverken er flygtning eller socialturst, men han blev optaget på et danskhold på gymnasiet. Det blev det modsatte af en succes!

Derefter fulgte danskursus på AMU-centret.

Han fik arbejde på en fabrik og blev arbejdsleder, men træt af cikanerier valgte han at tage arbejde på en gård med 150 jerseykøer, og her blev han fodermester.

Så fulgte grundkursus på Kongensgård Landbrugs-skole i Nr. Nissum, driftleder fra Nordjyllands Landbrugsskole, Lundbæk og endelig landbrugstekniker fra Vejlbj Landbrugsskole.

Den 1. oktober 1993 tiltrådte Nigel-Cyril St. Valle stillingen som kvægbrugsleder på Frederiksdal gods. Nigel fortalte, at det der tiltalte ham ved Frederiksdal var det selvstændige i stillingen, hvor kvægbrugslederen ikke var underlagt en forvalter, der ikke vidste noget om køer. Kvægbruget på Frederiksdal drives med 1 fodermester og 3 elever eventuelt suppleret med 1 udviklingsstuderende.

Den ene elev er en pige, der er optaget på Landbohøjskolens dyrlægestudie fra 1995, men som kommer fra byen, og har valgt at samle praktisk erfaring med et år som elev på Frederiksdal.

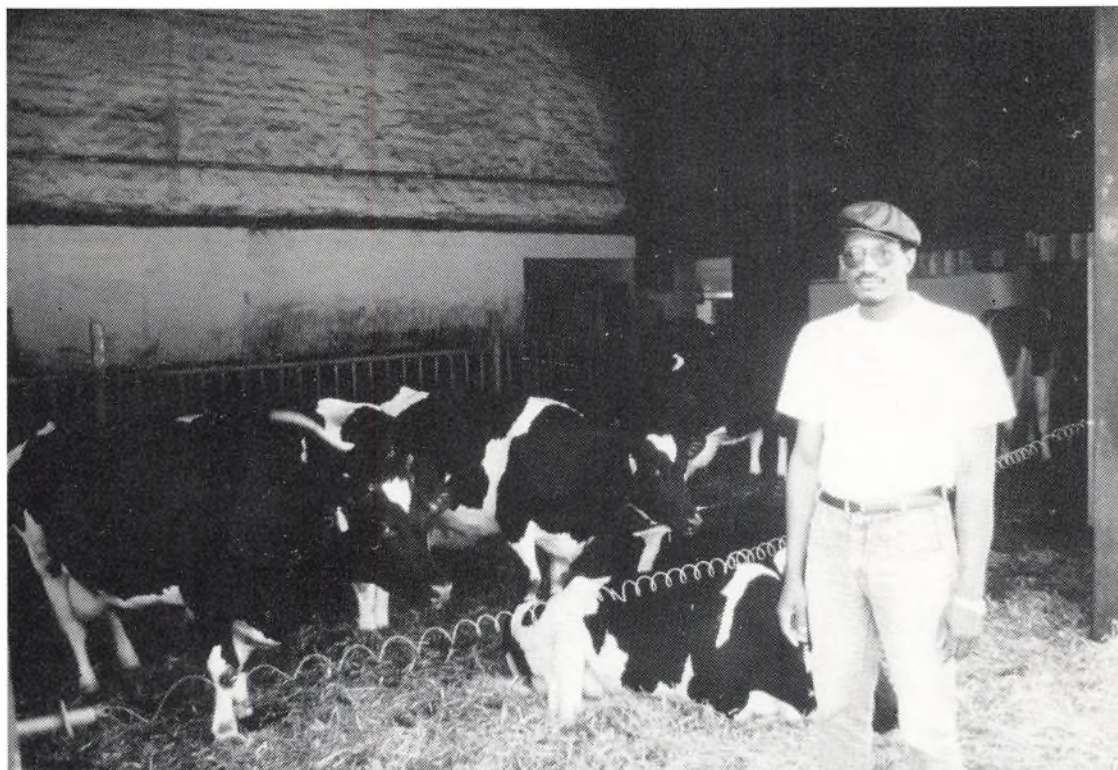
Eleverne binder sig for mindst et år, men sikres så en grundig uddannelse.

Køerne malkes tre gange om dagen. Hvis der kun blev malket to gange, ville der kunne spares en elev. Det er

*Kvægbrugsleder
Nigel-Cyril St.
Valle og godsejer,
hofjægmester
Jon Krabbe,
Frederiksdal.*

Nigel-Cyril St. Valle har ad spændende omveje taget turen fra et landbrug med malkekøer i British Guyana til Frederiksdal Gods ved Nakskov, hvor han er leder af kvægbrug.

bindestald, og der er flere opgaver, og man er der jo alligevel. Selvom det er bindestald, så kommer køerne hver dag på græs, mere for motionens skyld end for næringens.

Nigel-Cyril St. Valle siger, at Frederiksdal er et spændende sted, der kommer mange besøg, og det stiller særlige krav til planlægning af arbejdet.

På Roskildeskuet i år deltog Frederiksdal med 4 køer. To fik 23 point, 1 fik en fløjplads og en fik 22 point. Så der er noget at arbejde med.

Før Nigel gik til landbruget havde han lagt ægteskabet af sig, men fik hurtigt en ny kone - Anette og sammen med deres barn bor de i et hyggeligt hus ved Frederiksdal.

Det var ikke planlagt at arbejde med køer ved Nakskov. Nigel ville ud i verden, kom det og nu sidder han bundet i en ansvarsfuld stilling.

Guyana

David Eastman har læst Nigel-Cyril St. Valles hovedopgave fra Vejlbys Landbrugsskole, og giver her et kort resume - hvor bl.a. landbruget i Guyana beskrives - men det eksisterer faktisk ikke mere. Landet, som siden 1966 har heddet Guyana, er blevet en republik, og ligger på den nord-østlige kyst af Sydamerika. Efter lokale udsagn et lille land, men dog på størrelse med Storbritanien.

Landet var tidligere en del af det britiske Imperium. Men i 1970'erne havde det en kinesisk præsident, en sort afrikansk premierminister og en østindisk oppositionsleder.

Nu er flertallet af befolkningen klar til at acceptere, at der skal være lighed for alle uanset farve, race, trosretning og status.

Nationens ordsprog er: »Et folk - en nation - en fremtid«.

Landbruget idag

Indtil videre har avlen været begrænset til sukkerrør og ris, og den forrige regerings politik var at dræbe alt initiativ for større landbrugsproduktion. Nu dyrkes også citrusfrugter, kokos, kaffe og et bredt udvalg af grøntsager.

Guyana har mange husdyr. Køer, svin, fjerkræ, får og heste. Og ikke mindst har Guyana mange malkekøer.

Brug af biprodukter

Ud fra Nigels udsagn bruges der flere og flere kræfter på at bruge industriens biprodukter til dyrefoder. Ingredienserne er naturligvis anderledes en dem, der sædvanligvis forefindes i Danmark, men der må findes mulighed for alternativer.

Muligheden for at finde et billigere mindre ressourcekrævende og ligeså nærende foderstof foreligger nok også her.

Hvor mange har overvejet den mulighed? Prøv!

Verdensformindskelse

I de senere år har vi alle oplevet, at mure er blevet revet ned, ikke kun fysisk, men også mentalt.

Vi kan alle lære af andre folks erfaringer.

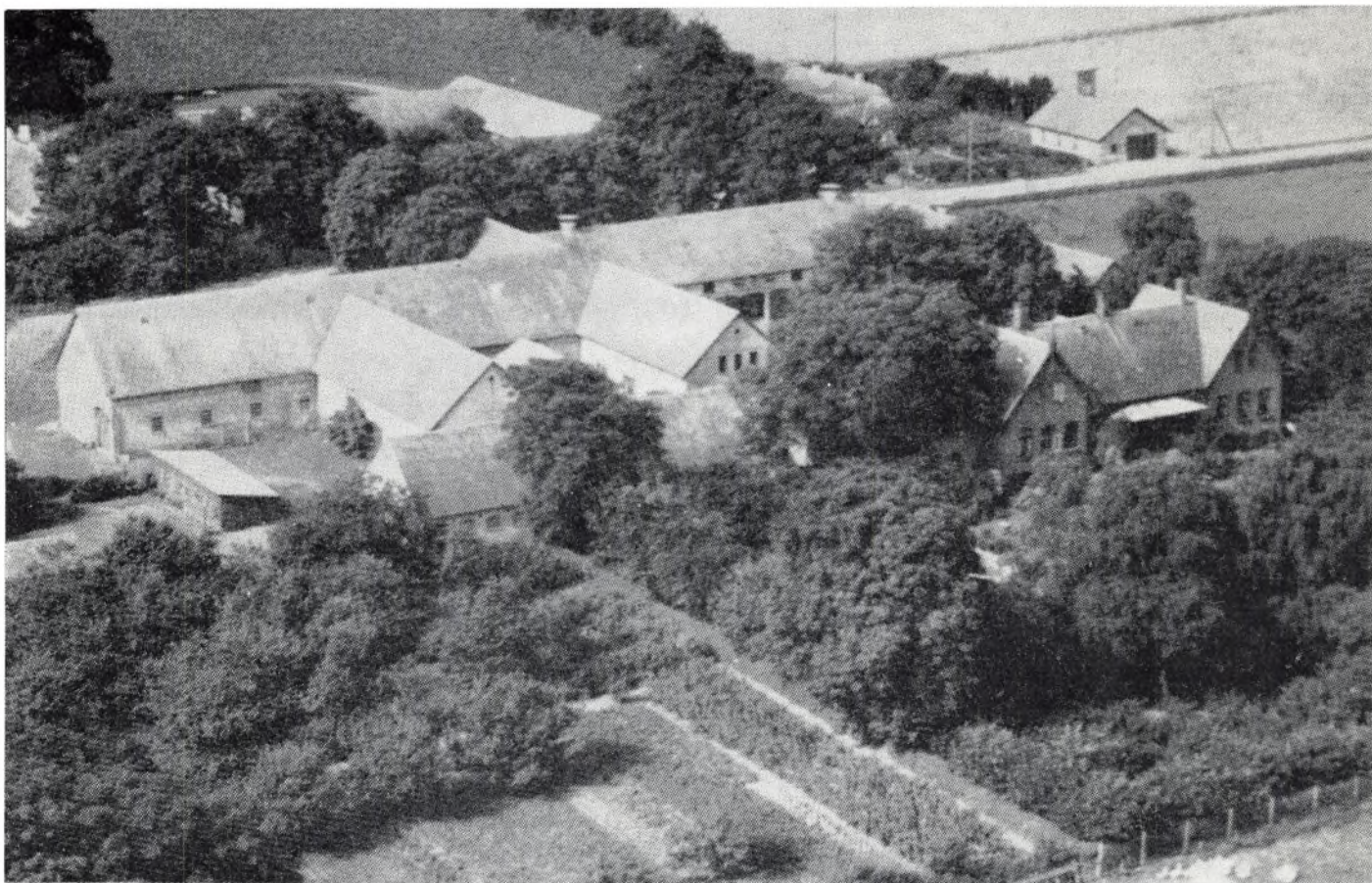
Vi kan også drage nytte af dem - hvis vi vil!

Mener Nigel-Cyril St. Valle.

Kærbygård

På Kærbygård ved Odense bor Jens Kibæk, ung rebel i landbrugets organisation, men fast forankret i slægtens gård, hvor han er ottende generation.

Store Kærbygård o. 1960.

Kærbygård består af gården Kærbygård også kaldet Store Kærbygård og gården Lille Kærbygård. De to gårde er naboer og har været drevet sammen siden 1930. Avlsbygningerne findes kun på Store Kærbygård, hvor den foregående generation - Inger og Carl Ove Kibæk Henriksen bor, mens Jens Kibæk og hans kone bor på Lille Kærbygård sammen med deres børn. Her er stuehuset og en enkelt længe bevaret.

Kærbygård var i middelalderen en hovedgård, der gik i opløsning i 1500-tallet. Man kan dog stadig påvise den gamle gårds voldsted.

Kærbygårde hørte under Vejrupgård, og i midten af 1700-tallet hed fæsteren af vor tids Kærbygård Rasmus Jensen.

I 1777 overtog sønnen Jørgen Rasmussen gården. Hans andet ægteskab var med Karen Andersdatter, og de fik sønnen Anders Jørgensen, der blev fæster på gården i 1828. Hans kone hed Ane Kirstine Jensdatter og var hentet i Marslev.

I Anders Jørgensens tid overgik Kærbygård til selveje.

Næste generationsskifte gennemførtes i 1865, da sønnen Jørgen Andersen kom til. Han var født i 1833 og sad med Store Kærbygård til 1898, da hans søn Anders

Lauritz Andersen overtog den. Han blev senere sognefoged.

Efter hans død sad enken Anna Andersen med gården indtil hun i 1931 overlod den til datteren og svigersønnen Marie og Peter Petersen.

Peter Petersen var fra Lykkebo i Sanderum og havde siden 1924 været forpagter af Store Kærbygård. I 1930 købte han nabogården Lille Kærbygård og året efter fik han skødet på Store Kærbygård.

Omkring 1930 bestod besætningen på Store Kærbygård af 32 malkekøer, 1 tyr og 35 stk. ungkreaturer. Der var 8 arbejdsheste (Belgier) og 4 plage. Arligt leveredes 400 slagteresvin, hvor pattegrisene indkøbtes. På gården var 8 får og 100 høns.

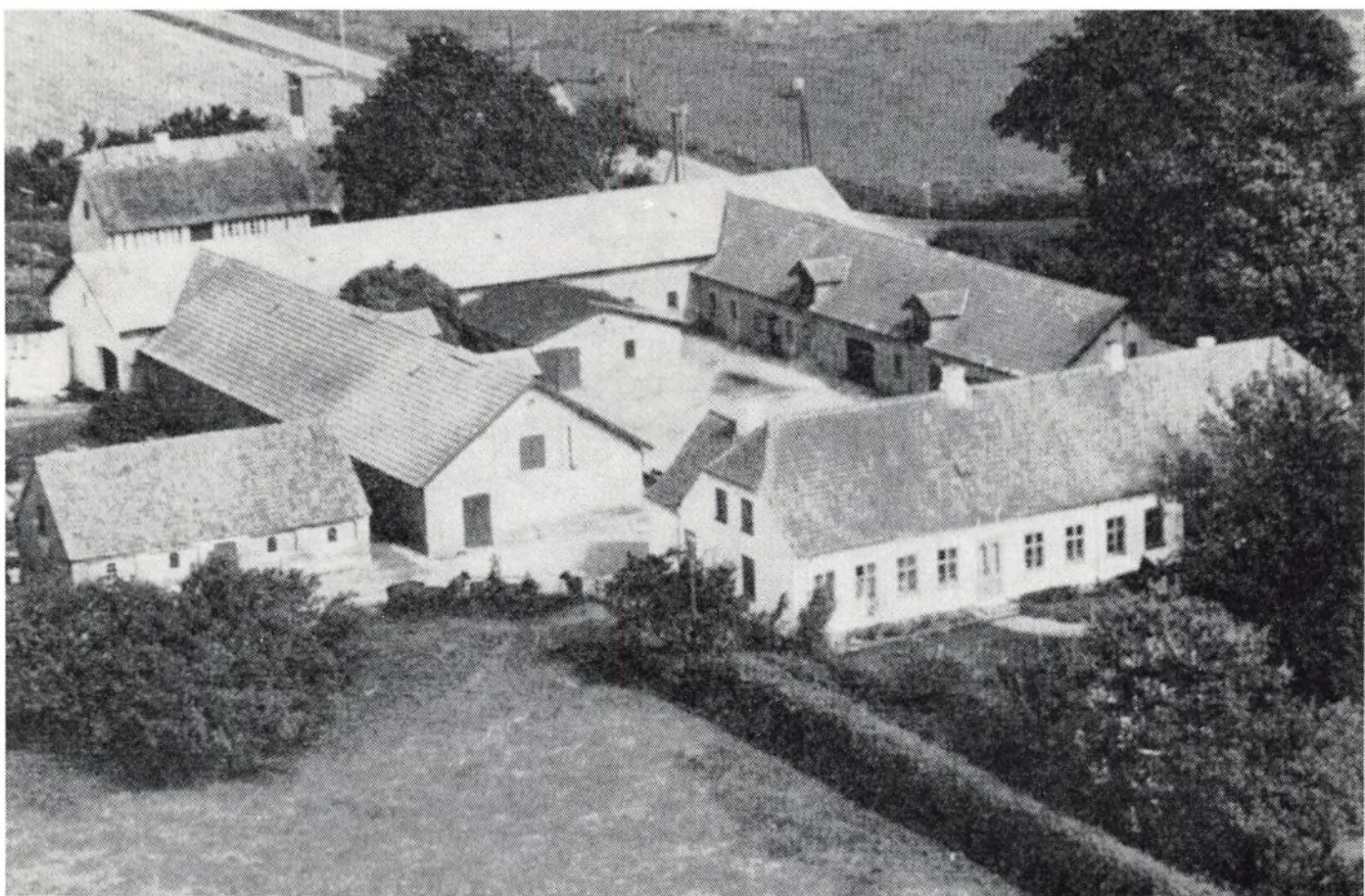
På samme tid oplyses om Lille Kærbygård, at der var 28 køer, 1 tyr og 30 stk. ungkreaturer. Der var 6 arbejdsheste og 3 plage. Herfra leveredes 100 svin og der var også 100 høns.

Store Kærbygård havde omkring 1930 et areal på 77,1 ha. Heraf ha ager, 16,5 ha. eng. Lille Kærbygård havde på samme tid 52,8 ha ager og 12,7 ha eng.

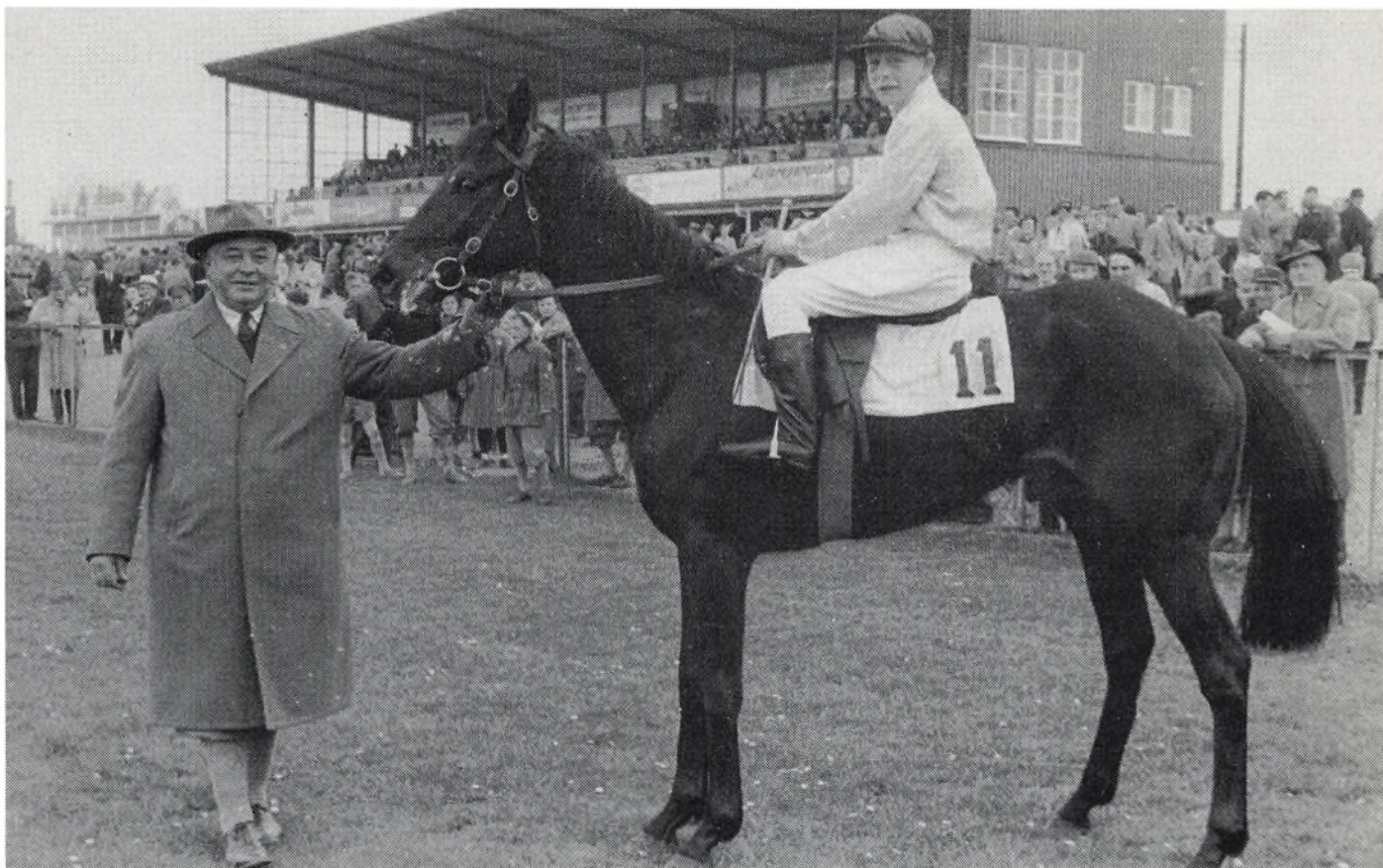
De to gårde blev delvist drevet sammen. Der var en fodermester på hver gård. Men 6 karle og en husmand drev gården under et. Husmanden kørte med traktoren.

Kærbygårds nuværende ejer - Jens Kibæk Henriksen, er 8. generation. Som ung landmand med stort landbrug, mener han, at hans interesser som fuldtidslandmand bedst varetages af Erhvervsjordbruget.

Lille Kærbygård o. 1960.

Peter Petersen, ejer af Kærbygård 1931-1961, var kendt for sin indsats for belgieravlen, men havde også interesse for rideheste.

Der var 5 spand heste

Når der kom nye karle på gården fik de at vide, at hvis de var gode ved hestene, så skulle de også få det godt.

Når det var varmt, måtte de hopper, der var i fol, ikke gå i trav, men kun i skridtgang.

Peter Petersen var kendt for at være en dygtig landmand og en god husbond, og konen Marie Petersen var kendt for at karlene fik god mad, fortæller en tidligere karl på gården.

Peter Petersen var meget engageret i belgieravl

Om efteråret var højdepunktet i hingstekåringen på Kværtorvet i Odense. Forårets og sommerens begivenheder var lokaldyrskuet i Odense og senere fællesdyrskue. Peter Petersen satsede på fløjpladsen, og den fik han ofte.

Peter Petersen var også en ivrig jæger. Helst gik han alene, en gang om året afholdt han klapjagt for slægt og venner, men ellers var der ikke store jagtselskaber.

I 1955 overgik Lille Kærbygård til datteren og svigersønnen Inger og Carl Ove Kibæk Henriksen, og efter Peter Petersens død købte de i 1967 Store Kærbygård.

I 1977 overtog sønnen Jens Kibæk gårdene. Han er uddannet landmand, men har også en karriere bag sig i militærpolitiet.

Jens Kibæk var medstifter og medejer af Dansk Landbrugs EDB, men har nu trukket sig ud, for at bruge sin tid på sit landbrug.

Til Store og Lille Kærbygård, der nu udgør ét landbrug og kaldes Kærbygård, hører 225 ha ager og 11 ha skov. I sommer er yderligere tilkøbt 24 ha. Der er tilmed forpagtet 123 ha.

Jens Kibæk er en af de unge landmænd, der gør op med den gamle organisationsstruktur i landbruget.

Hans behov er et andet. Den traditionelle konsulent-tjeneste har han intet at bruge til. Som andre unge landmænd henter han råd og vejledning hos firmaerne og private konsulenter samt i erfa-gruppen.

Som heltidslandmand er han medlem af Erhvervsjordbruget, og betragter landboforeningerne og familiebruget som deltidslanmændenes organisationer.

Udvalget for økonomiske og landbrugsmæssige sager

har måttet udsætte det planlagte møde den 23. september på Gl. Estrup, hvor vi ville forsøge, at samle landbrugets organisationer og producentforeninger til en helhed. Udsættelsen skyldes to ting.

For det første, blev der udskrevet folketingsvalg til den 21. september få dage efter vi havde udsendt invitationer til mødet, det medførte en del afbud.

For det andet var landbrugets førstemand H.O.A. Kjeldsen optaget af møde i Strasbourg.

At holde møde uden Kjeldsen, fandt vi ikke tjente nogen formål. Dato for nyt møde bliver efter aftale med Kjeldsen.

P.u.v.

A.C. Winther Hansen

Bedrageri i tekst og billeder

Her i Slægtsgårdsforeningens medlemsblad, har der flere gange været omtale af bogudgivelsen Danske gårde i tekst og billeder.

Det der umiddelbart så ud som en fin og god idé, viste sig at være en klam fidus. For det første fik man lov at betale forud - og mange har ventet i flere år på et produkt, som ikke svarede til deres forventning. Selvom de enkelte bidragydere, havde forsynet forlagets repræsentant (dørsælger) med en udmærket redegørelse for gårdens forhold og historie, så blev det en ussel tekst.

Der var en gruppe mere eller mindre beslægtede, som var sammen om udgivelsen, og den ene var i forvejen kendt for at lave plat på salg af slægtsbøger. Det sidste i sagen er, at en af forlagets medarbejdere på Sjælland er sigtet for bedrageri for 553.855 kr.

Landbrugs Nyt har i nr. 42 af 17. oktober 1994 en gennemgang af sagen, hvor der berettes om 262 forhold af bedrageri, foruden alle dem, der har opgivet af føre erstatningssag, da der ikke er noget at hente. Men Ringsted Politi, som har sagen, har omkring 100 fotos af danske gårde, som sælger Erik Olsen har »lånt« hos dem, der med forventning, havde taget mod tilbudet om en bog.

Savner man et billede, så send et brev til kriminalassistent Leif Graversen, Ringsted Politi, Tinggaade 15, 4100 Ringsted med oplysning om gårdens navn og adresse. Læg en kuvert med egen adresse og sæt frimærke til 5 kr. på denne returkuvert, så vil Ringsted Politi returnere det fratagne billede.

OGN.

ÆGGEKAGE

At æggekage er mange ting véd vi alle, her bringes en himmerlandsk opskrift:

Der steges en god portion letsaltet flæsk, lad lidt fedtstof blive tilbage i stegepanden.

8 æggeblommer piskes sammen med
8 spsk. mælk
2 små spsk. mel og
1/2 tsk. salt

Hviderne piskes stive, æggemassen blandes i de stiftpiskede hvider og hældes på den varme stegepande.

Står ved svag varme til æggekagen mærker fast.

Æggekagen pyntes med flæsk og purløg. Kan serveres med kolde eller varme kartofler, efter behag.

Velbekomme!

Øl og snaps smager også godt dertil!

M.v.h. Ellen og A.C. Winther Hansen.

TILLYKKE

Ved De danske Landboforeningers delegeretmøde i oktober blev Initiativprisen tildelt Økonomikonsulent, reg. revisor Peter Schou Andersen, Hillerød, for sin rådgivningsindsats. Peter Schou Andersen er den ene af Dansk Slægtsgårdsforenings to revisorer.

Slægtsgårdsforeningen ønsker tillykke med den ærefulde påskønnelse.

OGN.

Fra kredsene

BORNHOLMS KREDSSEN.

»Hvor finder man sine bornholmske aner« er titlen på et kursus som LOF, Nexø tilbyder i vinter.

Kurset ledes af Jens Wichmann Hansen, som mange af slægtsgårdsforeningens medlemmer kender for hans indsats indenfor slægtsforskning m.v.

Kurset begynder 11. oktober på Nexø skole. Det er 2. og 4. tirsdag i måneden, undtagen december. Pris 280 kr. + ca. 40 kr. til fotokopier m.m.

Tilmelding til Petra Dam Hansen, tlf. 56 49 38 75 eller Poul Ancher Hansen, tlf. 56 48 84 60.

Kredsens sommerudflugt gik til aboretet i Almindingen, hvor skovfoged Hesselund viste rund og fortalte om aboretets oprettelse og skovdrift i almindelighed. Aftenen sluttede på Christianshøj Kroen.

VESTSJÆLLANDSKREDSSEN

Den 15. september havde kredsens udflugt til Fyn, Tåsinge, Siø og Langeland. Der var 38 deltagere, som begyndte turen med besøg på Valdemars slot, der er en stor seværdighed, som alle var meget interesserede i at se.

På Siø blev selskabet modtaget af Hanne og Jørgen Pedersen, som ejer hele Siø, som udgør Siøgårds 133 ha. Vi spiste den medbragte mad i hovedbygningen, mens Jørgen Pedersen fortalte om gårdens og øens historie samt om driften.

Jørgen Pedersens farfar havde købt gården i 1922. I 1986 overtog Jørgen Pedersen gården efter sin far.

Gården har 125 søer og der leveres årligt 2800 slagterisvin. Fra Siø kørte man til Rudkøbing på Langeland, hvor lærer Møllerup tog imod og førte grupper gennem byen på en interessant byvandring.

Dagen sluttede med besøg på Langelands akvarium. Det er indrettet i et nedlagt mejeri og ligger kun nogle få kilometer fra Rudkøbing. Det var også et besøg værd. Hjemturen var med den nu indstillede færge fra Lohals til Korsør, og undervejs til Lohals så vi det smukke Tranekær slot.

Arne Højland.

Nyt fra hovedbestyrelserne

Dansk Slægtsgårdsforening afholdt tirsdag, den 11. oktober sit halvårlige møde, der også i dette efterår blev afholdt på Gammel Estrup hos Dansk Landbrugsmuseum.

Landsformanden indledte hovedbestyrelsesmødet med at mindes æresmedlemmet - Jens P. Petersen, der var formand i årene fra 1977 til 1987. Ogsagde bl.a. at Slægtsgårdsforeningen står i stor gæld til Jens P. Petersen, der fik moderniseret foreningen.

Hovedbestyrelsen genvalgte Carl Martin Christensen til **landsformand**, og Peder Møller Frifelt til **næstformand**.

Udvalgene var genvalg, og sammensætningen er:

Forretningsudvalget:

Carl Martin Christensen
Peder Møller Frifelt og
Vagn Mathiasen.

Carl Martin Christensen

Arkivudvalget:

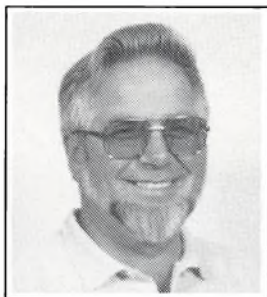
Henry Slemming, formand,
Ingrid Houbak,
Arne Højland og
A.C. Winther Hansen.

Peder Møller Frifelt

Bladudvalget:

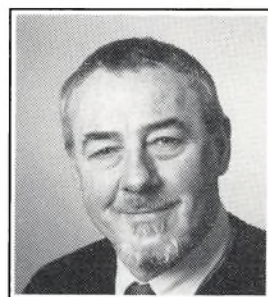
Peder Møller Frifelt, formand,
Elise Jensen og
Holger B. Juul

Henry Slemming

Udvalget for økonomiske og landbrugsmæssige sager:

A.C. Winther Hansen, formand,
Verner Larsen
Jens Peter Skov Jensen og
Carl Martin Christensen.

A.C. Winther Hansen

Derefter gik man over til meddelelser fra **Udvalget for økonomiske og landbrugsmæssige sager.**

Formanden redegjorde for det planlagte møde 23. september om bedre samarbejde mellem landbrugets organisationer. Mødet var blevet udsat p.g.a. valget og gennemføres fredag, den 2. december.

Under dette punkt udviklede sig en interessant debat om landbrugets situation, hvor Esben Saksager sagde: Madvarerne er så billige, at folk ikke respekterer landbruget. Bønderne er spændt for samfundets vogn. Og Verner Larsen slog fast, at vi er tilskuere til en udvikling, der går os imod.

Debatten kom også ind på bæredygtige landbrug, og spørgsmålet bliver nu, om der også bliver nogle til at bære landbruget videre!

Kasserer fremlagde regnskab og budget.

Da foreningens aktivitetsniveau er steget, det har kostet at flytte arkivet, og da arkivets nye dynamiske image også har en omkostningsside, måtte hovedbestyrelsen erkende, at kontingentet ikke længere kan bære driften af foreningen,

og hovedbestyrelsen besluttede at hæve kontingentet til kr. 125,00.

Medlemsstatistikken viste en beskedent tilbage på 4 medlemmer fra 1. januar til 1. oktober. Således at medlemstallet for tiden er 2290. Men der gøres noget rundt om i kredsene. I de 9 måneder, er der tegnet 64 nye medlemmer, men afvandringen har været på 68.

Arkivudvalgets formand oplyste, at Landbrugsmuseet havde tilbudt arkivet at leje lokalet ved arkivet, som var blevet ledigt. Her er køkken og plads til besøgende i større grupper. Hovedbestyrelsen tog med tak imod Museets tilbud.

Arkivar E. Overby orienterede om tilgangen af arkivalier og litteratur.

Arkivet er godt besøgt, og man har glæden af en del selskabers besøg. Arkivaren fik foranlediget, at der blev sendt en pjece ud til samtlige medlemmer af Slægtshistoriske foreninger i landet. Pjecen fortalte om Slægtsgårdsforeningen i almindelighed og Slægtsgårdsarkivet i særdeleshed.

Bladudvalgets formand redegjorde for skiftet af trykkeri, da vores samarbejdspartner gennem 47 numre havde lukket. Det nye trykkeri svarer til vort ønskede, og formanden glædede sig over, at billederne var blevet bedre.

Redaktøren fortalte om det kommende blad og kunne berette, at der er ingen problemer med at få historisk stof til bladet, men det er en opgave at få holdningsbærende artikler om fremtidens landbrug.

Om **årsmødet 1995** forklarede Henry Slemming, der som formand for Århus Amtskreds står som indbyder, at mødet afholdes 24.-25. maj. Selve mødet afholdes på Gammel Estrup hos Dansk Landbrugsmuseum, mens aftenfesten, overnatningen, morgenmaden og frokosten vil blive henlagt til Hotel Æbeltoft Strand. Udflugten vil blive indledt i Dråby kirke, vi besøger Quelstrup og Lyngsbækgård og får lejlighed til at nyde naturen på Mols.

Årsmødet 1996 bliver hos Elise Jensen i Haderslevkredsen. Det bliver 1. og 2. juni. Årsmødet afholdes på Hotel Skamlingsbanken. Festen bliver henlagt til Den gamle Grænsekro. Udflugten begynder i Christiansfeldt og slutter på Haderslev Næs.

Derefter fulgte orientering fra kredsene.

Alle kredsene var repræsenterede, og alle havde aktiviteter og initiativer, som de kunne berette om til inspiration og/eller undren for de andre.

Under eventuelt udviklede sig en drøftelse af bopælspligten. At man bor, hvor man arbejder er den sidste rest af landbokulturen.

Det vil ikke gavne laddistrikterne at planteavlernes flytter til byen, hvor de har deres arbejde, og bruger gården til fritidsbolig, for så affolkes landområderne og de sidste stumper af fællesskab vil forsvinde. Landbokulturen har været kendetegnet af godt naboskab, som social sikring, og det handler om at skabe mulighed for et ordentligt landmandsliv.

De Blå Gendarm

Det er et hundrede år siden, at Højre og Venstre indgik det store forlig, der afsluttede provisorietiden og ophævede gendarmkorpset.

Tidligere politimester Jørgen Smith har i Politihistorisk Selskabs Årbog 1983 skrevet om Estrups blå gendarm, og giver et meget nuanceret billede af dette korps.

Udgangspunktet for forfatningskampen er Grundlovsrevisionen fra 1866, da den almindelige valgret til landstinget blev afskaffet, til fordel for de store jordbesiddere. Det var indenrigsminister J.B.S. Estrup, der gennemførte revisionen af Grundloven, og i 1875 overtog han regeringens ledelse. Da han ikke havde flertallet i Folketinget fik han problemer med Venstre. I Landstinget havde han derimod flertallet. Og Landstinget var og blev Estrups parlamentariske figenblad.

Grundloven havde bestemmelser om foreløbige (provisoriske) love, når Rigsdagen ikke var samlet.

Det var ikke grundlovens ånd, men dens bogstav.

I foråret 1885 var den politiske strid om finansloven på sit højeste, der var megen uro i befolkningen, særlig i København. Regeringen fandt det nødvendigt at holde soldaterne parat på kasernerne.

Det var på den tid, da skytteforeningerne blomstrede. Fra at have været patriotiske og forsvarsivrige selskaber, blev riffel- og skytteforeningerne stedet, hvor revolutionære personer mødtes til våbenøvelser. Derfor begrænsedes adgangen til skydevåben ved Danmarks første våbenlov af 5. maj 1885.

Venstre brød sig ikke om de provisoriske love, men havde heller ikke sympati til de revolutionærers styrkede stilling.

Hele situationen ændres da en typograd forsøgte at skyde konsejlspræsident Estrup den 21. oktober 1885. Attentatet mislykkedes, men det gav regeringen anledning til at oprette et gendarmkorps, der skulle sikre ro i landet.

Landstingsflertallet synspunkter blev fortrinsvis formulert af højres ordfører, N.R. Rump, byfoged i Korsør, fra 1887 amtmand i Hjørring og sidenhen en tid justitsminister. Samtidig med at han urokkeligt gik ind for korpset gennem hele dets levetid, formåede han at åbne et nyt

perspektiv. Som praktisk, juridisk provinsebedsmand var han fortrolig med den daværende politiordnings svagheder. Den overdrevne kommunale sparsommelighed havde medført at politidækningen af landområderne var urimeligt svag. På landet var der kun en politimand pr. 8000 indbyggere. I Ringkøbing amt, der havde 81.000 indbyggere, var der kun 3 betjente, og i Ålborg og Thisted amter var sognefogederne helt ene om polititjenesten på landet. Rump var fortrolig med, hvorledes landbefolkningen ofte uden at kunne regne med nogen hjælp var plaget af vagabonder og betlere, der tit gjorde sig skyldige i ulovlig tvang, tyverier og lejlighedsvis brandstiftelser med videre. Efterhånden som gendarmene gennem indøvelse i tjenesten og ved at blive stillet til politimestrenes rådighed kom ind i det daglige politiarbejde, blev retshåndhævelsen på disse området meget væsentligt forbedret.

Ved kgl. resolutioner af 27. oktober og 7. december 1885 blev det bestemt, at gendarmkorpset skulle bestå af 31 officerer - en oberst eller oberstløjtnant som chef med en kaptajn til rådighed og en premierløjtnant som adjutant, 4 kaptajner som afdelingschefer, 16 premierløjtnanter og 8 sekondløjtnanter - indtil 89 underofficerer, 4 stabssergenter, 5 oversergenter og indtil 80 sergenter - samt indtil 1000 gendarm. Dertil kom en intendant og 5 sergenter af forplejningskorpset. Selv om dette styrkemål aldrig blev nået, var der i forhold til det daværende polititale om en overvældende styrke, som man slet ikke kunne have bragt til veje i samme fart ved en normal forøgelse af politiet.

Officerpladserne blev besat ved overflytning af officerer fra våbenene, hvis uniformer de i den første tid bar. Ved overflytningen opnåede faste officerer løntillæg, kaptajner på 1200 kr. og løjtnanter på

900 kr. årligt. Underofficerer, stabssergenter, oversergenter og sergenter opnåede årlige løntillæg på henholdsvis 600, 500 og 400 kr. De menige gendarm blev antaget af korpsets chef ved hvervning. De skulle have gennemgået den første samlede uddannelse ved et af hærens våben, være ugifte, af sund og kraftig statur, og de måtte ikke være over 35 år. De skulle være pålidelige, ædruelige og af ulastelig vandel. De måtte forpligte sig til at tjene i korpset i mindst eet år, men de kunne under særlige omstændigheder afskediges forinden. Beredne gendarm blev lønnet med 750 kr. og uberedne med 650 kr. om året.

Korpset fik kønne uniformer, blå som rytteriets og grænsegendarmernes. De meniges bevæbning bestod i karabin, revolver og sabel.

Bortset fra staben, der var placeret i København, var korpset delt i 4 afdelinger: 1. afdeling med station i København, 2. afdeling med hovedstation i Ringsted og detachementer på Frederiksberg og Holbæk, Nykøbing F. og Svendborg, 3. afdeling med hovedstation i Kolding og detachementer i Horsens, Varde og Ringkøbing og 4. afdeling med hovedstation i Århus og detachementer i Hobro, Skive, Thisted og Hjørring.

Bereden og ubereden gendarm.
Træsnit i »Illustreret Tidende« 1886.

Returadresse: Inger M. Hansen, Bjerggårdsvænget 9, 2840 Holte

Som følge af forliget mellem Højre og Venstre i 1984, hvor J.B.S. Estrup skulle træde tilbage, finansloven vedtages, og de provisoriske love forkastes, fulgte også ophævelsen af De blå Gendarmers.

Da De blå Gendarmers var godsejerregeringens supplement til politistyrken, som skulle holde orden i landet, har gendarmene fået et dårligt rygte. Ikke mindst Henrik Pontoppidans novelle om »Den første gendarm« gengav stemningen: Befolkningens store uvilje, men igen handlekraft.

Politihistorikeren E.O.A. Hedegaard har dokumenteret, at fra det øjeblik det politiske forlig var en kendsgerning, begyndte samtlige kopibøger, indgåede sager, rapportbøger m.v. i gendarmeriets arkiv at vrimle med andragender fra sogne, herreder, enkeltpersoner m.fl. om at måtte beholde gendarmeristationerne, patruljeruterne og posterne.

De blå Gendarmers havde ryddet op i megen lovløshed på landet, men de symboliserede en upopulær regering.

Det er sjældent man hører om De blå Gendarmers erindringsstoffet, men uanset hvor nuanceret man kan se på korpset, både med samtidens og nutidens øjne, så må man samtidig erkende, at der på landet var en meget stor uvilje mod gendarmene.

**Gårdejer
Peder Jørgensen,
Hyllerup.**

Efter 6 år i sognerådet, forlod han partipolitisk arbejde, og gik ind i organisationsarbejdet. Var medlem af Landboforeningens bestyrelse, bankens repræsentantskab, Slagteriets bestyrelse, formand for Landsgrav friskole og forsamlingshuset, og ikke mindst medstifter og mangeårig formand for Andelsmejeriet Landsognet.

Gårdejer Peder Jørgensen, Hyllerup ved Slagelse (1872-1961) har skrevet sine erindringer, og i afsnittet om barndommen i Fårdrup (10 km syd for Slagelse) omtaler han kampen og gendarmene.

Peder Jørgensen skrev:

Mit første minde om politik er fra jeg var ganske lille. En morgen stod jeg på den lange bænk ved enden af det lange bord, og min mor stod og redte mig. Hun sagde: »Du skal have skel i venstre side, dreng, for du skal blive

venstremand ligesom din far var!« Det blev en ledetråd i hele min tilværelse, et jævnt og muntert virksomt liv på jord, hvor der skulle være plads for os alle i solen.

Om så Venstre ikke altid har drevet politik og taktik som passede ind i det billede, som jeg dannede mig, bliver en anden sag. Jeg har tit nok været i opposition til mit eget parti og forvoldt mangen diskussion.

Mit næste billede er fra et lidt senere tidspunkt. En søndag formiddag sad der i stuen en hel del bymænd omkring det lange bord, der var også nogle af byens karle. Gårdejer Niels Petersen rejste sig om og sagde: »Ser i karle, at i nu bliver indkaldt som soldater, og hvis I bliver kommanderet ud mod os og skal skyde på os, så stik piben i vejret!« I hovedtrækkene var ordene sådan, men billedet og stemninge står lyslevende for mig. Den indædte harme mod Estrup, Scavenius og Ravn og det hele provisoriske regimente, som ville knægte det frie folkestyre, gav et stærkt indtryk i mit let modtagelige sind. Når dertil kom, at bedstemoder fortalte os børn om hoveriarbejde, ridefogeder og træheste.

Så kom gendarmene. De kom som regel ridende to i følge.

Den første gang jeg mødte dem, var jeg på vej hjem fra skole. Jeg løb langt af afsky for dem mere end af frygt. Min søster Maren tjente hos Jens Rasmussen i Vemmelev. En høstdag de gik i en stor flok og nejede op og bandt korn, kom de blå, som de kaldtes, nede på veje. Da Jens Rasmussen så dem, råbte han til sine folk: »Den der vender sig om og ser efter dem, bliver jaget væk med det samme!«

Ved sammenkomster var der højrystede diskussioner. Navne som Berg, Bojsen, J.K. Lauritsen, Pengel og grev Holstein Ledreborg var vore folk. Der blev dog ikke brug for riflerne, som var i behold i skytteforeningerne, men nogle måtte vandre i fængsel for majestætsfornærmelse og andre for at de nægtede at betale skat til provisoriske love. I min barndomsby var 3 højremænd. Børge - en særpræget ældre bonde, som gik omtrent ene på sin gård, så var der præstebonden (i annexgården) og den gamle skolelærer, der kun kom sammen med proprietærene på Grønhøj og Kollekilde og andre fine folk fra nabosognene.

Til daglig kan jeg egentlig ikke huske nogen gnidninger, men til valgene var der høj stemning«.

Alt dette skete i den mørke provisorietid, som den kaldes, men efter min mening er det forkert. Vi der voksede op i den tid blev vidne til meget liv og røre, som vi ellers ikke havde oplevet. Der var meget småkævl og nid, som der ikke var plads og rum for i kampen for den almindelige valgret, og havde Estrup ikke været, ville bonden være stokkonservativ, som han er af natur, og være lidet skikkaet til at overtage styret, som det har fremmet.

Tiden gik, det hektiske tempo forsvandt for mere nøgterne overvejelser.

OGN.